

Nr 19

Konstitutionsutskottets betänkande med anledning av propositionen 1975:101 med förslag till nytt valsystem vid landstingsval, m. m., jämte motioner**Ärendet**

I detta betänkande behandlas propositionen 1975:101 med förslag till nytt valsystem vid landstingsval, m. m. jämte motionerna

1975:93 av herr Bohman m. fl. (m), yrkandet 12

1975:128 av herr Hermansson m. fl. (vpk)

1975:2144 av herr Ångström (fp)

1975:2146 av herr Fiskesjö (c)

1975:2147 av herr Henmark (fp)

1975:2148 av herr Hermansson m. fl. (vpk)

1975:2149 av herrar Oskarson och Nordgren (m).

De fem sistnämnda motionerna är väckta med anledning av propositionen. De övriga väcktes under den allmänna motionstiden.

Propositionen

I propositionen läggs fram förslag till nytt system för val till landsting. Systemet som avses bli tillämpat första gången vid 1976 års val ger bättre proportionalitet än det nuvarande och ansluter sig i huvudsak till det system som sedan år 1970 tillämpas vid riksdagsval.

Det nya valsystem som föreslås för landstingsvalen innebär att 9/10 av mandatet i landstinget är fasta valkretsmandat som fördelas mellan valkretsarna på grundval av antalet röstberättigade (vid 1976 års val antalet invånare) i resp. valkrets. De återstående mandatet är utjämningsmandat och används för att utjämna de avvikelser från ett landstingsproportionellt riktigt valresultat som kan uppstå vid fördelningen av de fasta valkretsmandaten. Endast parti som har fått minst 3 % av rösterna i hela landstingskommunen skall enligt förslaget få delta i mandatfördelningen. Någon motsvarighet föreslås inte till den regel som tillämpas vid riksdagsvalen och som innebär att parti som har fått minst 12 % av rösterna i en valkrets har rätt att delta i fördelningen av de fasta valkretsmandaten i den valkretsen.

I propositionen föreslås vidare – efter förebild av bestämmelserna om antalet kommunfullmäktige – att antalet landstingsmän skall bestämmas av landstinget med utgångspunkt i vissa minimala som står i relation till antalet röstberättigade (såvitt gäller 1976 års val antalet invånare) i lands-

tingskommunen och som inte får underskridas. Antalet landstingsmän skall enligt förslaget alltid bestämmas till ett udda tal.

I fråga om valen till kommunfullmäktige föreslås vissa ändringar i de nuvarande reglerna. Antalet röstberättigade skall enligt förslaget vara avgörande för hur många kommunfullmäktige som lägst skall utses, för om valkretsindelning skall vara obligatorisk vid val av kommunfullmäktige och för hur många fullmäktige som skall utses i de olika valkretsarna i valkretsindelade kommuner. Vid 1976 års val skall dock antalet invånare liksom hittills vara avgörande i dessa hänseenden. Det lägsta antalet fullmäktige som skall utses i varje valkrets i valkretsindeld kommun höjs enligt förslaget från tio till 15.

Propositionens hemställan avser att riksdagen skall antaga fyra i propositionen framlagda lagförslag. Lagförslagen avser:

1. lag om ändring i landstingslagen (1954:319)
2. lag om ändring i kommunallagen (1953:753)
3. lag om ändring i kommunallagen (1957:50) för Stockholm
4. lag om ändring i vallagen (1972:620)

Frågor som tagits upp i motionerna

Fyra olika sakfrågor har tagits upp i motionerna. Sakfrågorna anges i det följande under särskilda rubriker.

1. Förslag till nytt valsystem

Motionen

I motionen 1975:93 av herr Bohman m. fl. (m) hemställs – såvitt nu är i fråga – ”att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till nytt valsystem för val till kommuner och landsting, grundat på den princip om strikt proportionalitet som gäller vid val till riksdagen”.

Motionärerna framhåller att det kommunala valsystemet måste ges en utformning, som möjliggör korrekt avläsning av lokala opinioner och skapar såväl regional som lokal rättvisa. Regeringen bör i detta syfte lägga fram förslag för riksdagen om ett nytt valsystem för kommunala val, grundat på de principer som i dag gäller för val till riksdagen.

2. Spärregler och proportionalitet

I propositionen föreslås (14 kap. 15 a § vallagen, s. 16) att endast parti som fått minst 3 % av rösterna i hela landstingskommunen skall få delta i mandatfördelningen vid landstingsval. Departementschefen anför (s. 57 f):

Som jag tidigare har framhållit anser jag det önskvärt att vid de kommunala valen åstadkomma bästa möjliga proportionalitet mellan partierna.

Från allmänt demokratiska synpunkter måste ett valsystem grundas på proportionell rättvisa. Men man får enligt min mening inte driva rättvisetänkandet så långt att andra värden i demokratin kommer i fara. Valsystemet får inte uppmuntra till en så långtgående partisplittring att de kommunala organens handlingskraft förlamas. Tvärtom torde det råda allmän enighet om att valsystemet måste ge förutsättning för en arbetsduglig kommunal demokrati. Jag anser alltså att det i princip finns fullgoda skäl för att förse ett valsystem, som leder till större proportionalitet vid de kommunala valen, med en spär.

I fråga om landstingsvalen har det stora flertalet remissinstanser godtagit kommunalvalskommitténs förslag om en spär vid 4 %, men några remissinstanser anser att spärren är för hård. Bl. a. framhåller utredningen om den kommunala demokratin att en alltför hög spär kan få negativa konsekvenser. Det kan nämligen enligt utredningen finnas risk för att de i de kommunala institutionerna örepresenterade minoriteterna väljer att i stället arbeta med utomparlamentariska metoder eller förlorar intresset för det kommunala arbetet.

För egen del har jag efter ingående överväganden kommit till slutsatsen att spärren vid landstingsvalen bör sättas vid 3 %. Jag är emellertid inte beredd att biträda förslaget om en valkretsspär på 12 %.

Som flera remissinstanser har framhållit talar intresset av enhetlighet för i huvudsak likformiga valsystem. Enligt min mening framträder inga olägenheter med nuvarande system för val till kommunfullmäktige. Med hänsyn till den starkt delade remissopinionen om just småpartispär för kommunfullmäktigval vill jag, som jag redan har framhållit, inte förorda någon omfattande ändring av systemet för val till kommunfullmäktige. Följaktligen är jag inte beredd att föreslå någon spär vid fullmäktigvalen.

Motionerna

I motionen 1975:128 av herr Hermansson m. fl. (vpk) föreslås "att riksdagen uttalar sig för att vid utformningen av förslag till nytt kommunalvals-system fyraprocentsregeln icke skall äga tillämpning".

I motionen 1975:2144 av herr Ängström (fp) hemställs "att riksdagen måtte besluta att den i propositionen 1975:101 föreslagna spärregeln på 3 % utgår ur förslaget till nytt valsystem vid landstingsval".

I motionen 1975:2148 av herr Hermansson m. fl. (vpk) föreslås riksdagen besluta "att med ändring av förslagen i regeringens proposition 1975:101 om nytt valsystem vid landstingsval m. m. vid val till landsting och kretsindelad kommun skall tillämpas ett system med fasta valkretsmandat och utjämningsmandat utan särskild procentspär vid fördelningen av mandaten".

I motionen 1975:2149 av herrar Oskarson och Nordgren (m) hemställs "att riksdagen beslutar att spärren vid landstingsval sättes till 2 %".

Gemensamt för de tre förstnämnda motionerna är önskemålet om att någon spär mot småpartier utöver 1,4-divisorn ej skall införas för lands-

tingsvalen. Motionärerna anser att det föreslagna valsystemet med fasta valkretsmandat och utjämningsmandat ger bättre proportionalitet vid landstingsvalen än det nuvarande valsystemet. Däremot anses den föreslagna 3 %-spärren odemokratisk. I motionen 1975:2148 hävdas vidare att det omfattande utredningsmaterial som ligger till grund för propositionen visar att det inte blir några större förändringar partierna emellan vid ett system med en spärre vid 3 %. Även i den sistnämnda motionen är grundinställningen att småpartispärren bör slopas eftersom det anses synnerligen angeläget för den kommunala demokratin att valda ombud i landsting och kommunfullmäktige har ett så brett underlag som möjligt och att alla opinionsriktningar blir representerade i beslutande kommunala församlingar. Motionärerna föreslår dock att spärren vid landstingsval sättes till 2 %. I motionen 1975:2148 hävdas dessutom beträffande kommunfullmäktigvalen att antalet valkretsindelade kommuner kommer att öka. I kommuner där valkretsindelning ej tillämpas blir mandatfördelningen – bortsett från den spärreffekt 1,4-divisorn ger – proportionell mellan i valet deltagande partier. Motionärerna menar att ett annat förhållande inträder så snart en kommun indelas i valkretsar. Ett valsystem med fasta valkretsmandat och utjämningsmandat men utan partispärr bör därför tillämpas vid val av kommunfullmäktige i valkretsindelade kommuner.

Frågans tidigare behandling

I några motioner till 1974 års riksdag hemställdes att riksdagen skulle begära förslag om ett nytt valsystem vid de kommunala valen som kunde ge större rättvisa mellan partierna än det nuvarande. Utskottet (KU 1974:21) hänvisade till det i propositionen nu redovisade utredningsarbetet och att partiledaröverläggningar skulle bli möjliga innan proposition i ämnet förelades riksdagen under år 1975.

Motionsyrkandena ansågs därmed besvarade. Mot detta beslut reserverade sig herr Berndtson (vpk) som ansåg att utskottet bort anföra att det inte är rimligt att överföra den odemokratiska fyraprocentsspärren också till de kommunala valen. Den pågående utredningen borde därför arbeta med inriktning på att så ej skulle ske. Detta borde riksdagen som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna.

Riksdagen följde utskottet.

3. Valkretsindelning för landstingsval

Reglerna för valkretsindelning vid landstingsval föreslås i propositionens förslag till ändring i landstingslagen bli sammanförda i 11 §. Huvudregeln blir att valkrets skall omfatta en eller flera kommuner, att den bör omfatta minst åtta fasta valkretsmandat och omslutas av en sammanhängande gränslinje. I vissa fall får kommun delas i två eller flera valkretsar, eller del av kommun sammanföras med annan kommun eller delar av andra

kommuner till en valkrets. Departementschefen anför härom i propositionen:

Förutsättningarna för valkretsindelning för landstingsval är f. n. tämligen ingående reglerade. Med det landstingsproportionella valsystém som jag har förordat i det föregående blir valkretsindelningen inte längre betydelsefull för mandatfördelningen mellan partierna. De nuvarande bestämmelserna bör därför kunna förenklas. Jag återkommer till denna fråga i specialmotiveringen, men vill redan nu ta upp frågan om landstingsvalkretsarnas storlek.

Kommittén framhåller att man bör eftersträva att få fram valkretsar som dels inte uppvisar alltför stora skillnader i fråga om antalet fasta mandat, dels bär upp ett visst minsta antal mandat. I sistnämnda hänseende förordar kommittén på grundval av gjorda undersökningar att valkretsindelningen för landstingsval görs så att varje valkrets kan beräknas få minst åtta fasta valkretsmandat. För egen del kan jag biträda kommitténs förslag i denna del.

Huvudregeln är att valkrets skall bestå av en eller flera kommuner. Om det leder till en lämpligare valkretsindelning, skall dock avsteg kunna göras från denna regel. Valkrets bör enligt paragrafen vidare utformas så att den kan beräknas komma att – med tillämpning av 14 § – tilldelas minst åtta fasta valkretsmandat. Paragrafen innehåller vidare föreskrifter som avses garantera att – när kommun delas i valkretsar för val av landstingsmän – överensstämmelse åstadkoms mellan valkretsindelningen för landstingsvalet och valkretsindelningen för kommunfullmäktigvalet.

Motionen

I motionen 1975:2146 av herr Fiskesjö (c) hemställs "att riksdagen vid behandlingen av prop. 1975:101 beslutar att 11 § första stycket i landstingslagen skall ha följande lydelse: Valkrets skall omfatta en eller flera kommuner. Om en lämpligare valkretsindelning därigenom erhålles, får dock kommun delas i två eller flera valkretsar."

Motionären framhåller att valkretsarna är den naturliga indelningsgrunden för kandidatnomineringen inom de politiska partierna. Kommunen är den naturliga grunden för partiorganisation och partiarbete på lokal nivå. Det heter vidare att ett system som skulle innebära att del av kommun förs samman med annan kommun eller del därav kommer att medföra att en organisation för partiernas del måste tillskapas för bl. a. nomineringarna som bryter den på kommunerna grundade organisationen. Motionären föreslår därför att delar av kommuner ej skall kunna sammanföras till en landstingsvalkrets.

4. Beslut om indelning i valkretsar

I propositionen (11 § landstingslagen) föreslås att landstingen som hittills skall besluta om landstingskommunens indelning i valkretsar. F. n. gäller att landstingets beslut för att vinna bindande kraft skall underställas regeringens prövning och fastställelse. Denna prövning föreslås bli överflyttad

till länsstyrelserna. Länsstyrelsen skall som hittills besluta om kommuns indelning i valkretsar. Departementschefen anför härom (s. 63 f):

I denna paragraf ges liksom f. n. bestämmelser om på vem det ankommer att besluta om landstingskommuns indelning i valkretsar. Vidare ges bestämmelser om tiden för sådant beslut. Föreskrifter härom finns f. n. i 14 §. Paragrafen motsvarar 15 § i kommitténs förslag. Motsvarighet till de nuvarande bestämmelserna om ordningen för beslut om det antal landstingsmän som skall utses för varje valkrets har tagits in i 14 §.

Enligt nuvarande regler bestäms indelningen i valkretsar av landstinget på förslag av länsstyrelsen och sedan kommunerna har beretts tillfälle att yttra sig. Landstingets beslut skall underställas regeringen för prövning och fastställelse.

Kommittén föreslår att länsstyrelsen skall besluta om valkretsindelningen på förslag av landstinget eller efter dess hörande. Landstinget skall bereda kommunerna tillfälle att yttra sig. Efter övergången till det landstingsproportionella valsystem som kommittén föreslår kan valkretsindelningen enligt kommittén i princip göras med utgångspunkt i vad som är ändamålsenligt från valtekniska, partiorganisatoriska och liknande synpunkter. Med länsstyrelsen som beslutande säkerställs den nödvändiga samordningen mellan valkretsindelningen vid landstingsvalen och valkretsindelningen vid kommunfullmäktigvalen. Behovet av fastställelseprövningen faller enligt kommittén bort i och med att valkretsindelningen upphör att vara ett komplement till valmetoden.

Kommitténs förslag har gett anledning till viss kritik vid remissbehandlingen. *Landstingsförbundet* och några andra remissinstanser anser att valkretsindelningen bör beslutas av landstingen själva. Enligt *länsstyrelsen i Skaraborgs län* framstår nuvarande ordning för beslut om valkretsindelning som onödigt omständlig, när valkretsindelningen upphör att vara betydelsefull från politisk synpunkt. Med hänsyn till vikten av samordning med valkretsindelningen för val till kommunfullmäktige bör länsstyrelsen därför överta fastställelseprövningen.

För egen del anser jag att landstingskommunerna i princip bör ha det avgörande inflytandet på valkretsindelningen. I paragrafen har därför föreskrivits att beslut om valkretsindelningen skall ankomma på landstinget. Av de skäl som länsstyrelsen i Skaraborgs län har anfört har fastställelseprövningen behållits men flyttats till länsstyrelsen. Med den utformning som bestämmelsen härom har fått kommer länsstyrelsen inte att kunna göra några sakliga ändringar i landstingets beslut. Det får antas bli ytterligt sällsynt att länsstyrelsen finner att landstingets beslut inte kan fastställas oförändrat eller med endast formella justeringar utan saklig betydelse. I enlighet med vad som enligt 9 § KL gäller i fråga om talan mot länsstyrelsens beslut om valkretsindelning för val av kommunfullmäktige har föreskrivits att talan mot länsstyrelsens beslut förs hos valsprövningsnämnden samt att talan inte får föras mot nämndens beslut.

Skulle landstinget ha fattat ett beslut som står i strid mot bestämmelserna i 11 § tredje stycket, har länsstyrelsen att vägra fastställelse. Härigenom garanteras samordningen mellan den landstingskommunala och den kommunala valkretsindelningen.

Motionen

I motionen 1975:2147 av herr Henmark (fp) hemställs "att riksdagen beslutar att indelning i valkretsar för val till landsting fastställas av landstinget och får bindande kraft när landstingets beslut vunnit laga kraft, att för val av kommunfullmäktige kommunfullmäktige själv bedömer behov av indelning i valkretsar och avger därav föranledda förslag till länsstyrelsen".

Enligt motionärens mening är det onödigt att länsstyrelsen i det förelagda ändringsförslaget skall pröva och fastställa landstingets beslut om indelning i valkretsar. Landstingets beslut bör äga bindande kraft sedan besvärstiden gått ut.

Vidare framhåller motionären att bästa proportionalitet vinnes om kommunen i sin helhet utgör *en* valkrets. Vid indelning i *två* kan den situationen uppstå att ett parti saknar ett fåtal röster i båda valkretsarna för erhållande av ytterligare ett mandat. Uppdraget att bedöma behovet av valkretsindelning inom kommun samt i aktuella fall uppgörande av förslag till valkretsindelning bör enligt motionären åligga kommunfullmäktige.

Utskottet

I propositionen föreslås ett nytt valsystem för landstingsval. Landstinget skall med utgångspunkt i vissa minimigränser själv fastställa antalet landstingsmän. 9/10 av mandatens skall vara fasta valkretsmandat och fördelas på valkretsarna av länsstyrelsen. De återstående mandatens blir utjämningsmandat och fördelas efter valet så att partierna blir proportionellt representerade i landstinget i förhållande till röstunderlaget. Valsystemet förutsätter att varje valkrets skall tillföras minst åtta fasta valkretsmandat. Endast parti som har fått minst 3 % av rösterna i hela landstingskommunen skall enligt förslaget få delta i mandatfördelningen.

Beträffande kommunfullmäktigvalen föreslås endast vissa smärre förändringar. För att tillgodose en bättre proportionalitet mellan partierna i valkretsindelade kommuner föreslås att det minsta antalet fullmäktige som får utses i en valkrets skall vara femton.

I den under den allmänna motionstiden av herr Bohman m. fl. (m) väckta motionen 1975:93, yrkandet 12, föreslås att riksdagen hos regeringen skall hemställa om förslag till proportionellt valsystem i kommuner och landsting. Den nu föreliggande propositionen tillgodoser detta önskemål. Motionsyrkandet bör anses besvarat med det anförda.

I motionerna 1975:128 av herr Hermansson m. fl. (vpk), 1975:2144 av herr Ångström (fp), 1975:2148 av herr Hermansson m. fl. (vpk) och 1975:2149 av herrar Oskarson och Nordgren (m) föreslås att 3 %-spärren ej skall tillämpas vid landstingsval eller – vad gäller motionen 1975:2149 – skall fastställas till 2 %.

Utskottet finner att det i propositionen föreslagna valsystemet för lands-

tingsval innebär väsentliga förbättringar och skapar ökad rättvisa mellan partierna i förhållande till det nu gällande valsystemet.

I likhet med föredragande departementschefen anser utskottet att man bör sträva efter bästa möjliga proportionalitet mellan partierna utan att man därför får driva detta krav så långt att andra demokratiska värden kommer i fara. Man måste t. ex. undvika en så långt gående partisplittning att de kommunala organens handlingskraft äventyras. Utskottet ansluter sig på anförda skäl till departementschefens bedömning att spärren vid landstingsvalen bör sättas vid 3 %.

I motionen 1975:2148 föreslås vidare att ett valsystem med fasta valkretsmandat och utjämningsmandat men utan särskild procentspärre skall införas för kommunfullmäktigval i valkretsindelade kommuner.

För närvarande är minimiantalet mandat i en kommunvalkrets tio. Valkretsar med så få mandat kan emellertid i vissa fall medföra risk för bristande proportionalitet i kommunerna. Utskottet ansluter sig därför till departementschefens bedömning att minsta antalet mandat i en kommunvalkrets bör vara femton. Med denna i propositionen föreslagna ändring anser utskottet i likhet med departementschefen att valsystemet vid val till kommunfullmäktige uppfyller de krav på proportionalitet som rimligen kan ställas.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet propositionens förslag såvitt nu är i fråga och avstyrker motionerna 1975:128, 1975:2144, 1975:2148 och 1975:2149.

För valkretsindelning vid landstingsval föreslås i propositionen att en eller flera kommuner skall utgöra valkrets. Under vissa omständigheter får dock kommun delas i två eller flera valkretsar. Vidare får i motsvarande fall del av kommun sammanföras med annan kommun, med del av annan kommun eller med delar av andra kommuner till en valkrets. Valkrets bör utformas så att den kan beräknas bli tilldelad minst åtta fasta valkretsmandat. Den bör omslutas av en sammanhängande gränslinje. Valkrets för val av kommunfullmäktige i valkretsindelad kommun får inte ingå i olika landstingsvalkretsar.

I motionen 1975:2146 av herr Fiskesjö (c) framhålls att kommunen är den naturliga grunden för partiarbete på lokal nivå. Del av kommun bör därför enligt motionären inte sammanföras med annan kommun eller del av annan kommun. Motionären framlägger förslag till lagtext som förhindrar detta.

För närvarande finns ett stort antal valkretsar, som med tillämpning av de i propositionen föreslagna reglerna på ett oförändrat antal landstingsmän i landstingskommunerna skulle få fem, sex eller sju fasta valkretsmandat. I sådana landstingskommuner skulle en fullständig proportionalitet mellan partier med mer än 3 % av rösterna inte kunna erhållas. Utskottet utgår ifrån att landstingen vid beslut om antalet landstingsmän i landstingskommunen beaktar regeln om att varje valkrets bör tillföras minst åtta fasta

valkretsmandat. Om ett landsting ej anser sig böra utöka antalet landstingsmän, är det som regel möjligt att indela landstingskommunen i ett färre antal valkretsar, som består av hela kommuner. Om en valkretsindelning inte kan genomföras på annat sätt är det enligt utskottets mening nödvändigt att i undantagsfall kunna få sammanföra del av kommun med annan kommun. Skulle detta inte vara möjligt skulle kravet på proportionell fördelning av mandaten mellan partierna i landstingskommunen i vissa fall inte kunna tillgodoses. Utskottet är därför inte berett att tillstyrka ett i lag inskrivet förbud mot sådan valkretsindelning. I likhet med motionären anser emellertid utskottet att man vid valkretsindelning alltid bör i första hand eftersträva att valkrets omfattar en eller flera kommuner. Endast i absoluta undantagsfall bör det få förekomma att del av kommun sammanförs med annan kommun eller del av kommun. På anförda skäl tillstyrker utskottet propositionen, såvitt nu är i fråga, och avstyrker motionen.

Enligt nu gällande regler beslutar landstinget på förslag av länsstyrelsen – sedan kommunerna beretts tillfälle att yttra sig – om landstingskommunens indelning i valkretsar. Landstingets beslut skall för att vinna bindande kraft underställas regeringens prövning. Om kommuns indelning i valkretsar beslutar länsstyrelsen på förslag av kommunfullmäktige eller efter fullmäktiges hörande. I propositionen föreslås nu att landstinget skall besluta om indelning i valkretsar sedan kommunerna beretts tillfälle att yttra sig. För att vinna bindande kraft skall beslutet underställas länsstyrelsens prövning. Mot länsstyrelsens beslut får talan föras hos valprovsningsnämnden genom besvär. Beslutsprocessen för indelning av kommun i valkretsar föreslås ej ändrad.

I motionen 1975:2147 av herr Henmark (fp) föreslås att landstingets beslut skall få bindande kraft när besvärstiden gått ut och att det således ej skall underställas länsstyrelsens prövning. Beträffande den primärkommunala valkretsindelningen föreslår motionären att kommunfullmäktige själv skall bedöma behov av indelning i valkretsar och avge därav föranledda förslag till länsstyrelsen.

Som departementschefen framhållit bör landstingskommunerna själva ha det avgörande inflytandet på valkretsindelningen och därför besluta om landstingskommunens indelning i valkretsar. För att samordning skall kunna ske med den primärkommunala valkretsindelningen är det enligt utskottets mening nödvändigt att länsstyrelsen får såväl besluta om denna indelning som fastställa den landstingskommunala valkretsindelningen. Utskottet tillstyrker på grund av det anförda propositionens förslag även i denna del och avstyrker motionen.

Inte heller i övrigt har utskottet funnit skäl till erinran mot propositionens förslag.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. förklarar motionen 1975:93, yrkandet 12, besvarad med vad

utskottet anfört,

2. avslår motionen 1975:2147,
3. med bifall till propositionen 1975:101 i denna del och med avslag på motionen 1975:2146 antar 11 § första stycket förslaget till lag om ändring i landstingslagen (1954:319),
4. med bifall till propositionen 1975:101 i denna del antar förslaget till lag om ändring i landstingslagen (1954:319) i övrigt,
5. a. med bifall till propositionen 1975:101 i denna del och med avslag på motionerna 1975:128, 1975:2144, 1975:2148 såvitt nu är i fråga och 1975:2149 antar 15 a § i förslaget till lag om ändring i vallagen (1972:620),
 b. avslår motionen 1975:2148 i vad den inte behandlats i det föregående,
 c. med bifall till propositionen 1975:101 i dessa delar antar förslagen till lag om ändring i kommunallagen (1953:753), lag om ändring i kommunallagen (1957:50) för Stockholm ävensom förslaget till lag om ändring i vallagen (1972:620) i vad det inte behandlats i det föregående.

Stockholm den 15 maj 1975

På konstitutionsutskottets vägnar

HILDING JOHANSSON

Närvarande: herrar Johansson i Trollhättan (s), Boo (c), Werner i Malmö (m), Fiskesjö (c), Svensson i Eskilstuna (s), Jonnergård (c), Bergqvist (s), Björck i Nässjö (m), Karlsson i Malung (s), Nordin (c), Olsson i Edane (s), Molin (fp), Johansson i Malmö (s), Gustavsson i Ängelholm (s) och Berndtson (vpk).

Reservationer

1. av herrar Fiskesjö (c) och Nordin (c), som ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som avser frågan om valkretsindelning vid landstingsval bort ha följande lydelse:

För valkretsindelning vid landstingsval --- (= utskottet s. 8) --- bör tillföras minst åtta fasta valkretsmandat.

Valkretsindelningen för val till landsting kommer, som framhålls i motionen 1975:2146, att ha betydelse i olika avseenden även sedan ett nytt proportionellt valsysteem införts. Samtliga mandat skall fördelas på namn på valsedlar i de olika valkretsarna och valkretsarna blir den naturliga grunden för kandidatnomineringen inom de politiska partierna.

Det är således av stor vikt att valkretsindelningen inte blir sådan att den försvårar allmänhetens överblick över valsysteem och nomineringsprocedur eller försvårar partiarbetet och nomineringsförfarandet på lokal nivå.

I ett avseende tillgodoser propositionens förslag inte detta krav. Enligt förslaget skall nämligen landstingsvalkrets kunna bildas genom att en del av en kommun sammanförs med annan kommun eller del av annan kommun till en valkrets. Detta innebär således att kommungränserna även i fortsättningen skall kunna skäras över av indelningen i landstingsvalkretsar. Detta är enligt utskottets mening ingen tillfredsställande ordning. Den medför för de politiska partiernas del att en organisation, som bryter den på kommunerna grundade organisationsstrukturen, måste tillskapas för bl. a. nomineringarna till landstingsvalen. Erfarenheten visar att en sådan partiorganisation är otymplig och opraktisk.

En valkretsindelning av det här påtalade slaget verkar dessutom förvirrande för den enskilde väljaren och försämrar förståelsen av valsystemet som helhet.

Den här berörda indelningsgrunden för indelning i landstingskommuner har således påtagliga nackdelar och bör därför utgå. Utskottet tillstyrker således motionen 1975:2146.

dels att utskottet under 3 bort hemställa:

att riksdagen

3. med anledning av propositionen 1975:101 i denna del och med bifall till motionen 1975:2146 antar 11 § första stycket förslaget till lag om ändring i landstingslagen (1954:319) med följande lydelse:

”Valkrets skall omfatta en eller flera kommuner. Om en lämpligare valkretsindelning därigenom erhålles, får kommun delas i två eller flera valkretsar.”

2. av herr Berndtson (vpk), vilken ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 7 med orden ”Utskottet finner att” och slutar på s. 8 med orden ”motionerna 1975:128, 1975:2144, 1975:2148 och 1975:2149” bort ha följande lydelse:

Utskottet finner att det i propositionen föreslagna valsystemet för landstingsval såvitt detta avser en ordning med fasta valkretsmandat och utjämningsmandat innebär väsentliga förbättringar och skapar ökad rättvisa mellan partierna i förhållande till det nu gällande valsystemet.

I motsats till föredragande departementschefen anser utskottet att den föreslagna 3 %-spärren är odemokratisk. Det omfattande utredningsmaterial som ligger till grund för propositionen är av intresse för bedömningen av de ställda förslagen. Det visar att det inte blir några större förändringar partierna emellan vid ett system med en spärr vid 3 procent och ett system utan spärrar. Endast obetydliga förskjutningar mellan valresultatet 1973 och ett valsystem utan spärr torde uppnås. De förskjutningar som kan avläsas

är att större partier minskar något till förmån för mindre partier. Detta är en helt naturlig konsekvens om hittillsvarande orättvisor skall undanröjas.

Utskottet finner därför ej skäl att godta den i propositionen föreslagna spärren för fördelning av mandaten i landstingsval utan förordar i stället ett system med utjämningsmandat och utan småpartispiärr. Detta ställningstagande föranleder vissa ändringar i förslaget till lag om ändring i vallagen (1972:620).

I motionen 1975:2148 föreslås vidare att ett valsystem med fasta valkretsmandat och utjämningsmandat men utan särskild procentspärr skall införas för kommunfullmäktigval i valkretsindelade kommuner.

I propositionen föreslås inte samma system för kommunfullmäktigval som för landstingsval, dvs. utjämningsmandat och 3-procentspärr. I likhet med utskottets avvisande ställningstagande till förslaget om spärr i landstingsvalen anser utskottet att inga spärrar skall förekomma vid kommunfullmäktigval. Däremot finner utskottet det rimligt att ett system med utjämningsmandat tillämpas även vid val i primärkommuner. Ett sådant system bör kunna i enlighet med kommunalvalskommitténs förslag konstrueras på samma sätt som vid val till landsting – utan procentspärr – och tillämpas så snart kommun indelas i valkretsar. För att partierna i ett sådant system skall bli proportionellt representerade i valkretsarna är det angeläget att – som kommunalvalskommittén framhållit – minst 10 fasta valkretsmandat tilldelas varje valkrets. Utskottet tillstyrker därför bifall till motionen 1975:2148 såvitt nu är i fråga. I bilaga I framlägger utskottet förslag till lagtext på grundval av motionen. Förslagen i denna del avser dels förslag till lag om ändring i kommunallagen (1953:753), dels förslag till lag om ändring i kommunallagen (1957:50) för Stockholm, dels förslag till lag om ändring i vallagen (1972:620). Antas dessa förslag måste propositionens lagsförslag avslås.

Skulle riksdagen avvisa de på motionen 1975:2148 grundade lagförslagen bör enligt utskottets mening riksdagen nu anta motsvarande lagförslag i huvudsaklig överensstämmelse med propositionens förslag. Ändring bör dock därvid göras i det hänseende som framgår av det följande.

För närvarande är minimiantalet mandat i en kommunvalkrets 10. Valkretsar med så få mandat kan emellertid i vissa fall medföra risk för bristande proportionalitet i kommunerna. Utskottet ansluter sig därför till departementschefens bedömning att minsta antalet mandat i en kommunvalkrets bör höjas. Höjningen bör dock inte, som föreslås i propositionen, begränsas till så få mandat som 15 utan i stället göras till 20. Med denna av utskottet föreslagna ändring anser utskottet att valsystemet vid val till kommunfullmäktige uppfyller de krav på proportionalitet som rimligen kan ställas. Utskottet föreslår därför – som andrahandsyrkande – de ändringar i propositionens förslag till lag om ändring i kommunallagen (1953:753) och lag om ändring i kommunallagen (1957:50) för Stockholm som framgår av bilaga 2.

dels att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen

5. a. med anledning av motionerna 1975:128, 1975:2144 och 1975:2149 samt med bifall till motionen 1975:2148, såvitt nu är i fråga, avslår propositionen 1975:101 såvitt avser 15 a § förslaget till lag om ändring i vallagen (1972:620),

b. med bifall till motionen 1975:2148 i vad den inte behandlats i det föregående antar de i bilaga 1 intagna förslagen till lag om ändring i kommunallagen (1953:753), lag om ändring i kommunallagen (1957:50) för Stockholm och lag om ändring i vallagen (1972:620),

(under förutsättning av bifall till b)

c. avslår propositionen 1975:101 såvitt avser de däri framlagda förslagen till lag om ändring i kommunallagen (1953:753), lag om ändring i kommunallagen (1957:50) för Stockholm ävensom förslaget till lag om ändring i vallagen (1972:620), i vad det inte behandlats under a.

(under förutsättning av bifall till utskottets hemställan under 5 b)

c. *dels* med anledning av propositionen 1975:101 i dessa delar antar förslagen till lag om ändring i kommunallagen (1953:753) och lag om ändring i kommunallagen (1957:50) för Stockholm med de ändringar i 9 § i båda lagarna som framgår av bilaga 2, *dels* med bifall till propositionen 1975:101 i denna del antar förslaget till lag om ändring i vallagen (1972:620) i vad det inte behandlats i det föregående.

Bilaga 1
(Lagtextförslag till
reservationen 2)

**Förslag till
Lag om ändring i kommunallagen (1953:753)**

Härigenom föreskrives i fråga om kommunallagen (1953:753)
dels att 5 och 9 §§ skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 9 a och 9 b §§, av nedan
angivna lydelse.

5 §
(= propositionen)

9 §

Kommun kan indelas i valkretsar för val av kommunfullmäktige.
Valbarhet är ej inskränkt till viss valkrets.

Valkrets bör utformas så att den kan beräknas komma att tilldelas minst
tio fasta valkretsmandat och så att den kan omslutas av en sammanhängande
gränslinje.

Länsstyrelsen beslutar om kommuns indelning i valkretsar sedan kom-
munfullmäktige beretts tillfälle att yttra sig i ärendet. Kommunfullmäktige
äga göra framställning om kommunens indelning i valkretsar sedan kom-
munstyrelsen uppgjort förslag till sådan indelning. Beslut om indelning i
valkretsar skall meddelas senast i oktober året före det under vilket beslutet
skall träda i tillämpning.

9 a §

Mandaten i kommunfullmäktige fördelas mellan partier. Är kommun
indelad i valkretsar, äro nio tiondelar av mandaten fasta valkretsmandat,
vilka fördelas mellan partier på grundval av valresultatet i varje valkrets.

Antalet fasta valkretsmandat i valkretsarna fastställas av länsstyrelsen
före utgången av april varje år då val av fullmäktige skall hållas. Härvid
tilldelas varje valkrets ett mandat för varje gång som antalet röstberättigade
i valkretsen är jämnt delbart med det tal som fås när antalet röstberättigade
i kommunen delas med antalet fasta valkretsmandat där. De fasta valkrets-
mandat, som häfter återstå, tillföras valkretsarna i ordning efter storleken
av de överskott som uppkommit vid nyssnämnda fördelning. Mellan lika
överskottstal avgöres företrädet genom lottning.

Vid tillämpningen av andra stycket skall som röstberättigad anses den
som har upptagits i gällande röstlängd.

Det brutna tal som uppkommer vid fastställandet av antalet fasta valkretsmandat i kommunen, avrundas till närmast lägre hela tal.

De fullmäktigmandat i valkretsindelad kommun som ej tillförts valkretsarna enligt bestämmelserna i andra stycket äro utjämningsmandat, vilka först fördelas mellan partier på grundval av valresultatet i hela kommunen och därefter tillföras valkretsarna.

9 b §

Mot länsstyrelsens beslut enligt 9 a och 9 b §§ föres talan hos valprövningsnämnden genom besvär. Mot valprövningsnämndens beslut får talan ej föras.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975. I fråga om val som förrättas före utgången av år 1976 skall dock gälla följande avvikelser från vad som föreskrives i 5 och 9 a §§.

1. Antalet kommunfullmäktige skall bestämmas till minst

31 i kommun med 20 000 invånare eller därunder

41 i kommun med över 20 000 till och med 40 000 invånare

51 i kommun med över 40 000 till och med 60 000 invånare

61 i kommun med över 60 000 invånare

2. När de fasta valkretsmandaten i valkretsindelad kommun skall fördelas på valkretsarna, tillföres varje valkrets ett mandat för varje gång som antalet invånare i valkretsen enligt stommarna till mantalslängderna för året är jämnt delbart med det tal som erhålles, när antalet invånare i kommunen enligt stommarna delas med antalet valkretsmandat där.

Förslag till

Lag om ändring i kommunallagen (1957:50) för Stockholm

Härigenom föreskrives i fråga om kommunallagen (1957:50) för Stockholm dels att 9 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 9 a och 9 b §§ av nedan angivna lydelse.

9 §

För val av kommunfullmäktige skall kommunen indelas i valkretsar. Valbarhet är ej inskränkt till viss valkrets.

Valkrets bör utformas så att den kan beräknas komma att tilldelas minst tio fasta valkretsmandat och så att den kan omslutas av en sammanhängande gränslinje.

Länsstyrelsen beslutar om kommuns indelning i valkretsar sedan kommunfullmäktige beretts tillfälle att yttra sig i ärendet. Kommunfullmäktige äga göra framställning om kommunens indelning i valkretsar sedan kom-

munstyrelsen uppgjort förslag till sådan indelning. Beslut om indelning i valkretsar skall meddelas senast i oktober året före det under vilket beslutet skall träda i tillämpning.

9 a §

Mandaten i kommunfullmäktige fördelas mellan partier. Av mandaten äro nio tiondelar fasta valkretsmandat, vilka fördelas mellan partier på grundval av valresultatet i varje valkrets.

Antalet fasta valkretsmandat i valkretsarna fastställas av länsstyrelsen före utgången av april varje år då val av kommunfullmäktige skall hållas. Härvid tilldelas varje valkrets ett mandat för varje gång som antalet röstberättigade i valkretsen är jämnt delbart med det tal som fås när antalet röstberättigade i kommunen delas med antalet fasta valkretsmandat där. De fasta valkretsmandat, som härefter återstå, tillföras valkretsarna i ordning efter storleken av de överskott som uppkommit vid nyssnämnda fördelning. Mellan lika överskottstal avgöres företrädet genom lottnings.

Vid tillämpning av andra stycket skall som röstberättigad anses den som har upptagits i gällande röstlängd.

Det brutna tal som uppkommer vid fastställandet av antalet fasta valkretsmandat i kommunen avrundas till närmast lägre hela tal.

De fullmäktigmandat som ej tillförts valkretsarna enligt bestämmelserna i andra stycket äro utjämningsmandat, vilka först fördelas mellan partier på grundval av valresultatet i hela kommunen och därefter tillföras valkretsarna.

9 b §

Mot länsstyrelsens beslut enligt 9 och 9 a §§ föres talan hos valprovsningsnämnden genom besvär. Mot valprovsningsnämndens beslut får talan ej föras.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975. I fråga om val som förrättas före utgången av år 1976 skall dock gälla följande avvikelser från vad som föreskrives i 9 a §.

När de fasta valkretsmandaten skall fördelas på valkretsarna, tillföres varje valkrets ett mandat för varje gång som antalet invånare i valkretsen enligt stommarna till mantalslängderna för året är jämnt delbart med det tal som erhålles, när antalet invånare i kommunen enligt stommarna delas med antalet fasta valkretsmandat där.

Förslag till

Lag om ändring i vallagen (1972:620)

Härigenom föreskrives i fråga om vallagen (1972:620)

del 1 att 14 kap. 21 § skall upphöra att gälla,

dels att 2 kap. 5 § samt 14 kap. 3, 15, 16, 18, 19, 20 och 22 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*dels** att i lagen skall införas tre nya paragrafer, 14 kap. 15 a–15 c §§, av nedan angivna lydelse.

2 kap.

5 §

I landstingslagen (1954:319), kommunallagen (1953:753) och kommunallagen (1957:50) för Stockholm finns bestämmelser om landstingskommuns och kommuns indelning i valkretsar och fördelning av fasta valkretsmandat på valkretsar.

14 kap.

3 §

I fråga om riksdagsval bestämmer länsstyrelsen ordningen mellan kandidatnamnen på partiernas valsedlar i valkretsen i den utsträckning som behövs för utseende av riksdagsledamöter och ersättare för dem.

I fråga om landstings- och kommunfullmäktigval fördelar länsstyrelsen platserna mellan partierna. Länsstyrelsen fastställer även för varje valkrets vilka personer som skall erhålla platserna samt utser suppleanter för landstingsmän och för fullmäktige i kommuner där det skall finnas suppleanter för fullmäktige.

Förrättningen skall genomföras utan dröjsmål. Vid avbrott i förrättningen skall valsedlarna och övriga valhandlingar läggas i säkert förvar. Innan förrättningen återupptages, skall länsstyrelsen se till att obehörig åtgärd ej vidtagits med valhandlingarna.

15 §

Ordningen mellan kandidatnamnen inom varje parti fastställs genom särskilda uträkningar. Vid varje uträkning gäller valsedel endast för ett namn. Vid fastställande av ordningen mellan namnen förfäres i enlighet med 6 § andra–femte styckena.

15 a §**

Mandaten i kommunfullmäktige tilldelas ett efter annat det parti som för varje gång uppvisar det största jämförelsetalet. Jämförelsetalet erhålles, så länge parti icke tilldelats något mandat, genom att partiets röstetal delas med 1,4 och därefter genom att röstetalet för varje gång delas med det tal som motsvarar dubbla antalet mandat, som partiet redan erhållit, ökat med ett.

* Om utskottets hemställan under 5 a vinner riksdagens bifall får denna delssats följande lydelse: "*dels* att i lagen skall införas fyra nya paragrafer, 14 kap. 15 a, 15 aa, 15 b och 15 c §§, av nedan angivna lydelse."

** Om utskottets hemställan under 5 a vinner riksdagens bifall skall denna paragraf betecknas "15 aa §".

15 b §

De fasta valkretsmandaten i landstinget och i kommunfullmäktige för valkretsindelad kommun fördelas för varje valkrets proportionellt mellan partierna på grundval av valresultatet i valkretsen. Härvid tilldelas mandaten, ett efter annat, det parti som för varje gång uppvisar det största jämförelsetalet. Jämförelsetalet beräknas, så länge partiet ännu ej tilldelats något mandat, genom att partiets röstetal i valkretsen delas med 1,4. Därefter erhålles jämförelsetalet genom att partiets röstetal delas med det tal som är 1 högre än det dubbla antalet av de mandat som redan tilldelats partiet i valkretsen.

Utjämningsmandaten fördelas mellan partierna så, att fördelningen av alla mandat i landstinget eller kommunfullmäktige blir proportionell mot partiernas röstetal i hela landstingskommunen eller kommunen. Vid bestämmande av det sammanlagda antal mandat i landstinget eller kommunfullmäktige som parti skall ha för att bli proportionellt representerat tillämpas fördelningsregeln i första stycket på hela landstingskommunen eller kommunen som en valkrets. Varje parti tilldelas så många utjämningsmandat som behövs för att detta antal skall uppnås.

Har parti vid fördelningen av de fasta valkretsmandaten erhållit flera mandat än som motsvarar den proportionella representationen i landstinget eller kommunfullmäktige för partiet enligt andra stycket, bortses vid fördelningen av utjämningsmandaten från partiet och de fasta valkretsmandat det har erhållit.

Av de utjämningsmandat som parti erhållit tillföres det första den valkrets där partiet efter fördelningen av de fasta valkretsmandaten uppvisar större jämförelsetal än i övriga valkretsar. Återstående utjämningsmandat tillföres ett efter annat den valkrets där partiet för varje gång uppvisar störst jämförelsetal vid fortsatt tillämpning av fördelningsregeln i första stycket på partiets röstetal i valkretsarna.

Har parti i någon valkrets erhållit flera mandat än antalet på partiets valsedlar upptagna namn, flyttas överskjutande mandat, med motsvarande tillämpning av fjärde stycket, till annan valkrets. Kan mandat ej besättas genom tillämpning av detta förfarande, skall det vara obesatt under den tid för vilken valet gäller.

Har parti i kommun som ej indelats i valkretsar erhållit flera mandat än antalet på partiets valsedlar upptagna namn skall överskjutande mandat vara obesatt under den tid valet gäller.

Mellan lika jämförelsetal avgöres företrädet genom lottning.

15 c §

För varje mandat som ett parti har erhållit i landstinget utses en landstingsman. För varje mandat som ett parti har erhållit i kommunfullmäktige utses en fullmäktig. Den första platsen som tilldelats parti besättes med den kandidat som står främst i den enligt 15 § bestämda ordningen mellan

namnen, den andra med den kandidat som därefter står närmast i ordningen och så vidare efter samma grund.

16 §

Har kandidat fått plats i ordning i mer än en valkrets eller för mer än ett parti och skulle han till följd härav erhålla mandat i mer än en valkrets eller för mer än ett parti, skall han tillträda det mandat, för vilket hans jämförelsetal är störst. Mandat som han ej tillträder tillfaller den kandidat som står närmast i tur att erhålla mandat i den valkretsen eller för det partiet. Mellan lika jämförelsetal avgöres företrädet genom lottnings.

18 §

(= propositionen)

19 §

För utseende av suppleanter för fullmäktige företages ytterligare sammanräkningar för att besätta de suppleantplatser som varje parti skall erhålla enligt beslut som fattats med stöd av 5 a § kommunallagen (1953:753) eller 5 § kommunallagen (1957:50) för Stockholm. Därvid äger 6 och 10 §§ i detta kapitel motsvarande tillämpning. Vid tillämpning av 6 § skall hänsyn dock icke tagas till valsedlar som vid valet av fullmäktige ej deltagit i besättandet av plats.

Kan föreskrivet antal suppleanter icke utses enligt första stycket, skall därvid bero.

20 §

När länsstyrelsen företagit de åtgärder som föreskrives i 15, 15 a*–15 c, 16, 18 och 19 §§, lägges valsedlarna in i särskilda omslag, de godkända för sig och de ogiltiga för sig. Omslagen förseglas under minst två olika sigill. Valsedlarna förvaras till utgången av den tid valet gäller.

Valets utgång kungöres genom uppläsning av protokollet. Därmed är valet avslutat.

22 §

Har landstingsman avgått före utgången av den tid för vilken han blivit vald, skall länsstyrelsen på anmälan av landstingets ordförande till ordinarie landstingsman inkalla den suppleant som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen står i tur att inträda.

Har fullmäktig avgått före utgången av den tid för vilken han blivit vald, skall länsstyrelsen på anmälan av fullmäktiges ordförande vid offentlig förrättning genom ny sammanräkning inom det parti för vilket den avgångne blivit vald utse efterträdare för honom. Vid sammanräkningen äger 7 § andra stycket motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977 men tillämpas även dessförinnan i fråga om val som avser tid efter utgången av år 1976.

* Vid bifall till utskottets hemställan under 5 a skall "15 a" ersättas med "15 aa".

Bilaga 2

(Lagtextförslag till
reservationen 2)

Förslag till**Lag om ändring i kommunallagen (1953:753)**

Härigenom föreskrives att 5 och 9 §§ kommunallagen (1953:753) skall ha nedan angivna lydelse.

5 § = propositionen

9 § första stycket = propositionen

Vid valkretsindelning iakttages, att varje krets kan beräknas komma att utse minst tjugo kommunfullmäktige med tillämpning av vad i följande stycke sägs; att delar av samma by eller hemman ej utan synnerliga skäl förläggas till olika valkretsar; att varje valkrets om möjligt utformas så, att den kan omslutas med en sammanhängande gränslinje; samt att antalet fullmäktige för hela kommunen kan beräknas bli lika fördelat på de särskilda valkretsarna i den mån det utan olägenhet kan ske.

9 § tredje stycket = propositionen

9 § fjärde stycket = propositionen

Beslut om indelning i valkretsar skall meddelas senast två månader före ingången av det kalenderår, under vilket beslutet skall träda i tillämpning. Det antal fullmäktige, varje valkrets skall utse, fastställas av länsstyrelsen det år, då valet skall äga rum, före april månads utgång med giltighet för den period valet avser. Uppgår därvid i någon valkrets det antal fullmäktige, som kretsen äger utse enligt i tredje stycket angivna grunder, icke till tjugo, skall antalet, med motsvarande jämkning av antalet fullmäktige i övriga kretsar, likväl bestämmas till tjugo; och skall i sådant fall valkretsindelningen omprövas före nästa val.

9 § sjätte stycket = propositionen

Denna lag etc. = propositionen.

Förslag till**Lag om ändring i kommunallagen (1957:50) för Stockholm**

Härigenom föreskrives att 9 § kommunallagen (1957:50) för Stockholm skall ha nedan angivna lydelse.

9 § första stycket = propositionen

Vid valkretsindelning iakttages, att varje krets kan beräknas komma att utse minst tjugo kommunfullmäktige med tillämpning av vad i följande stycke sägs; att varje valkrets skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje; att territoriell församling, där så kan ske, lämnas odelad och icke i något fall delas på flera än två kretsar; samt att antalet fullmäktige för hela kommunen kan beräknas bliva lika fördelat på de särskilda valkretsarna i den mån det utan olägenhet kan ske.

9 § tredje stycket = propositionen

9 § fjärde stycket = propositionen

Beslut om indelning i valkretsar skall meddelas senast två månader före ingången av det kalenderår, under vilket beslutet skall träda i tillämpning. Det antal fullmäktige, varje valkrets skall utse, fastställas av länsstyrelsen det år, då valet skall äga rum, före april månads utgång med giltighet för den period valet avser. Uppgår därvid i någon valkrets det antal fullmäktige, som kretsen äger utse enligt i tredje stycket angivna grunder, icke till tjugo, skall antalet, med motsvarande jämkning av antalet fullmäktige i övriga kretsar, likväl bestämmas till tjugo; och skall i sådant fall valkretsindelningen omprövas före nästa val.

9 § sjätte stycket = propositionen

Denna lag etc. = propositionen.

